

Veileder for kommisjoner ved bedømmelse av ph.d.-graden ved VID vitenskapelige høgskole.

Godkjent av prorektor for forskning januar 2021, revidert november 2023, januar 2025

Følgende tre hovedkomponenter inngår i doktorgraden: avhandling, prøveforelesning og en offentlig disputas. For at en kandidat skal kunne tildeles doktorgrad må komiteen finne alle komponentene tilfredsstillende.¹

AVHANDLING

Bedømmelseskomiteen som er oppnevnt til å vurdere avhandlingen, skal innen gitt frist gi en sakkyndig vurdering av avhandlingen. I Forskrift om graden for ph.d. ved VID vitenskapelige høgskole § 15 står det nærmere beskrevet om bedømmelseskomiteens arbeid.

Komiteen skal vurdere om avhandlingen har en tilfredsstillende vitenskapelig kvalitet som bidrag til forskningen innenfor emnet. Faglig uenighet mellom komiteens medlemmer og kandidaten kan tas opp i disputasen.

Innstilling

Komiteens rapport skal skrives etter følgende mal:

- Formalia
- Vurdering
- Sammenfatning
- Konklusjon

Det er koordinators ansvar å fremstille rapporten i korrekt format.

¹ Dersom det fremkommer nye momenter under disputasen som skaper usikkerhet i komiteen og som ikke kan bringes på det rene under selve disputasen, bør komiteen avklare og vurdere eventuelle konsekvenser av disse før den meddeler sin endelige innstilling. Dersom arbeidets sentrale konklusjoner likevel, *i lys av nye momenter som kommer frem under disputasen*, viser seg utvilsomt ikke å være holdbare, må bedømmelseskomiteen i sin innstilling vurdere disputasen som ikke godkjent. Det samme gjelder dersom det under disputasen kommer frem klanderverdige forhold av vesentlig betydning for vurderingen av arbeidet, som brudd på forskningsetiske normer eller god akademisk skikk for øvrig.

Formalia:

- Navn på kandidat, tittel på avhandling.
- Detaljer om avhandling: monografi eller artikkelbasert, omfang, språk.
- Beskrivelse av bedømmelseskomiteen, navn og tittel, oppnevning og kort om komiteens arbeid.

Vurdering (inntil 6 sider ved godkjent avhandling, inntil 10 sider ved underkjent avhandling):

- Deskriptiv fremstilling av avhandlingen: Tema, fagområde, artikkelbasert/monografi, problemstilling, empiri, vitenskapsteoretisk plassering, teoriperspektiv, funn, drøfting og konklusjoner.
- Vurdering av avhandlingen. Denne bør ta stilling til følgende:
 - Er problemstillinger klare og presist nok formulert?
 - Er problemstillinger og eventuelle hypoteser fruktbare ut fra forskningstematikken?
 - I hvilken grad er materiale og metodevalg relevante for å kunne besvare problemstillingen?
 - Har kandidaten gjort rede for prosjektet profil og anliggende i en vitenskapsteoretisk sammenheng?
 - Har kandidaten drøftet forskningsetiske aspekter ved prosjektet på en tilfredsstillende måte?
 - Er det grunnlag for konklusjonene som blir trukket ut fra foreliggende materiale, og gir disse tilfredsstillende svar på problemstillingen(e)?
 - Er anvendelsen av relevant litteratur tilfredsstillende?
 - Framstår avhandlingen som et selvstendig og helhetlig vitenskapelig arbeid på høyt faglig nivå?
 - Er framstillingsform, disposisjon og det vitenskapelige arbeidet for øvrig tilfredsstillende?
 - Ved artikkelbaserte avhandlinger skal det også gjøres en vurdering av artiklene, selv om de er publiserte i fagfelleverderte tidsskrifter. Artiklene inngår i den helhetlige vurderingen.

Sammenfatning

Uttalelsen bør gi en helhetlig evaluering av arbeidet hvor også det positive ved avhandlingen omtales.

Konklusjon

Uttalelsen skal avsluttes med en konklusjon om avhandlingen bedømmes som 1) godkjent, eller om 2) det tillates mindre omarbeiding før endelig innstilling foreligger eller om 3) avhandlingen underkjennes.

Det er ønskelig at komiteen kommer fram til en enstemmig innstilling, men dissenser i komiteen er unntaksvis mulig. Denne skal i så fall grunngis grundig og demonstrere at enhver mulig innsats er gjort for å komme frem til enighet. Ved dissenser kan det bli nødvendig med separate innstillinger.

Den sakkyndige uttalelsen bør normalt ikke være på mer enn 7 sider ved godkjent bedømmelse.

Det samme gjelder dersom komiteen finner grunn til å anbefale at en kandidat skal omarbeide avhandlingen før endelig vedtak blir gjort. Det forventes en mer utførlig begrunnelse ved underkjenning.

Omarbeiding eller underkjenning

Når komiteen konkluderer med at arbeidet ikke bør godkjennes slik det foreligger, kan den anbefale en omarbeiding av avhandlingen. Frist for en omarbeiding vil da være inntil seks måneder. Ved anbefaling om omarbeiding skal komiteen gi en konkret oversikt i skriftlig form over hva kandidaten må omarbeide.

Dersom komiteen mener det er nødvendig med omfattende endringer vedrørende teori, hypotese, materiale og/eller metode for at arbeidet skal kunne godkjennes, skal komiteen anbefale at avhandlingen underkjennes. Det betyr at kandidaten ikke kan levere inn en ny avhandling til bedømmelse før tidligst seks måneder etter mottatt vurdering. I dette tilfellet skal også komiteen gi en konkret oversikt i skriftlig form over hva kandidaten må omarbeide.

Avklaringer og koordinering av komiteens arbeid

Komiteen har ifølge forskrift om graden for ph.d. ved VID anledning til å be veiledere om å gjøre rede for veiledningen og arbeidet med avhandlingen (§ 15-1). Det vises også til Høgskole- og Universitetsrådets retningslinjer for graden ph.d. § 15 som omhandler bedømmelseskomiteens arbeid.

Tid som tildeles for bedømmelsesarbeidet er fastsatt (og inkluderes i arbeidsplan for internt medlem av komiteen).

Internt medlem av komiteen har en koordinerende funksjon. Oppgavene består i å:

- være et kontaktpunkt mellom komiteen og institusjonen
- sørge for at tidsfrister overholdes, at bedømmelsen tilfredsstillende kravene til faglig kvalitet og at de eksterne komiteemedlemmene gjøres kjent med hele bedømmelsesprosessen
- delta aktivt i vurdering av avhandlingsarbeidet og tema til prøveforelesning
- samordne komiteens innstilling og sende inn endelig innstilling til institusjonen.

Det er utarbeidet egen veileder for koordinatorrollen.

Leder for doktorgradsutvalget er tilgjengelig for komiteens koordinator ved behov for råd og veiledning.

PRØVEFORELESNING

Kandidaten skal holde en prøveforelesning. Emnet foreslås av komiteen og godkjennes av leder for doktorgradsutvalget. Emnet kunngjøres for kandidaten 10 arbeidsdager før forelesningen. Temaet hentes fra det fagområdet som doktorgradsarbeidet til kandidaten omhandler. Temaet kan være knyttet til områder komiteen ønsker ytterligere belyst innen fagområdet eller som den savner en behandling av i avhandlingen.

Prøveforelesningstittelen skal formuleres så konkret og konsist som mulig. Tittelen offentliggjøres i forkant av disputas, og bør derfor gi en tydelig retning på innholdet for et bredere publikum.

Formålet med prøveforelesningen er at kandidaten skal dokumentere evne til formidling av forskningsbasert kunnskap. I vurderingen av prøveforelesningen skal både faglig innhold og evne til formidling vektlegges. Prøveforelesningen vurderes av komiteen som tilfredsstillende eller ikke.

DISPUTAS

Praksis i norsk sammenheng er at når avhandlinger er funnet verdig til å forsvares offentlig i disputas, vil dette normalt føre til at forsvaret av den godkjennes for doktorgraden.

Disputasen ledes av leder for doktorgradsutvalget eller en person som er oppnevnt av leder for doktorgradsutvalget. Oppnevning skjer etter samråd med komiteen om hvem som skal være første- og andre opponent.² Førsteopponent innleder diskusjonen og andreopponent avslutter disputasen. Opponentene må på forhånd ha avtalt hvilke problemstillinger og tematikker hver av dem skal ta opp.

Disputasen skal være en faglig diskusjon mellom opponenter og doktorand om avhandlingens forskningsspørsmål, metodisk og teoretisk grunnlag, bruk av kilder og framstillingsform. Det bør spesielt legges vekt på å få etterprøvd hvorvidt sentrale konklusjoner i avhandlingen holder mål. Det er viktig at opponentene framhever de positive sidene ved avhandlingen i sin opposisjon. Samtidig skal disputasen være en reell akademisk diskusjon hvor kandidaten får mulighet til å inngå i en faglig, kritisk samtale om eget arbeid. Formen på samtalen bør, så langt det er mulig, være slik at de som ikke kjenner fagfeltet inngående, kan følge diskusjonen.

Ved avslutningen av disputasen formidler komiteens interne medlem (koordinator) komiteens konklusjon. Ved anbefalt godkjenning kan dette ha følgende innhold:

Kandidat (navn) og disputasleder. Kjære alle som har deltatt på disputasen.

Komiteen har vurdert disputasen og konkludert med at den er godkjent. Gratulerer!

En gratulasjon til NN (med godkjent avhandling og gjennomført disputas).

En takk til NN som sammen med opponentene (navn) har delt viktig kunnskap og innsikt i tematikken som avhandlingen behandler. (eventuelt tilføye konkretisering av dette i 1-2 setninger)

(noen få avsluttende setninger om eksempelvis forventninger til hva avhandlingen kan bety i innen forsknings- og praksisfeltet og kandidatens rolle i den sammenhengen)

På vegne av komiteen vil vi takke for den innsikt og ny kunnskap du har gitt oss gjennom det arbeidet du har gjort.

Dersom komiteen ikke anbefaler at disputasen godkjennes kan følgende formidles:

Komiteen har vurdert disputasen og har ikke klart å komme til enighet om resultatet. Komiteen vil derfor trenge mer tid for å ta endelig stilling til dette. Høgskolen vil bli informert om resultatet så snart dette er avklart

² Førsteopponent har 45-60 minutter til rådighet i disputasen, og andreopponent har 45-60 minutter.

Kandidaten presenterer selv sin avhandling. Se for øvrig <https://www.vid.no/forskning/Forskerutdanning/avslutning> for mer informasjon om disputas